

Ярмиш Олександр Назарович,
доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії
правових наук України
(Інститут законодавства Верховної Ради України, м. Київ)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4811-4520>

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ
«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
СТАНОВЛЕННЯ ТА ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ
НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ»
ДОКТОРА ЮРИДИЧНИХ НАУК,
ПРОФЕСОРА Є. В. ЗОЗУЛІ
ТА КАНДИДАТА ЮРИДИЧНИХ НАУК
О. В. БАРАНОВСЬКОГО**

На сучасному етапі державотворення та правотворення в Україні важливе значення має реформа правоохоронної системи. Метою державної політики в цій сфері є коригування завдань і функцій правоохоронних органів, упровадження нових засад проходження служби, нових критеріїв оцінювання роботи правоохоронців для підвищення рівня захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави від протиправних посягань.

У цьому контексті розв'язання проблем реформування правоохоронних органів України потребує дослідження історико-правових аспектів становлення та розбудови органів внутрішніх справ і міліції як основної їхньої складової. Актуальність наукового аналізу становлення, розвитку й удосконалення правових та організаційних засад діяльності органів і підрозділів української міліції зумовлена тим, що це, як слушно зазначають автори у своєму дослідженні, був найчисельніший вітчизняний правоохоронний орган, який протягом усього періоду свого існування виконував основні завдання з охорони громадського порядку та безпеки й протидії злочинності.

Архітектоніка монографічного дослідження є логічною та послідовною: у вступі визначено актуальність дослідження, яка зумовлена необхідністю з'ясувати внесок органів міліції у становлення української державності, що дозволить більш успішно вирішувати складні завдання щодо забезпечення порядку та законності в умовах подальших політичних та економічних реформ.

У першому розділі авторами здійснено історико-правовий аналіз діяльності органів державної влади та управління, керівництва Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС України) щодо законодавчого та організаційного забезпечення діяльності, створення системи управління, організаційно-штатного та кадрового забезпечення функціонування міліції суверенної України.

Другий розділ присвячено дослідженню правових та організаційних засад діяльності міліції щодо протидії злочинності й корупції в умовах активних політичних і соціально-економічних перетворень у державі. У розділі здійснено комплексний аналіз діяльності міліції в нових історичних умовах щодо протидії найнебезпечнішим видам злочинності: загальнокримінальній, організованій злочинності та корупції, злочинності у сфері економіки, злочинності, пов'язаній з

незаконним обігом наркотичних засобів, протидії торгівлі людьми та кіберзлочинності.

У третьому розділі вперше у вітчизняній історико-правовій науці висвітлено зміст та основні напрями діяльності спецпідрозділів з охорони громадського порядку – батальйонів і рот патрульної служби міліції особливого призначення, які брали участь в антитерористичній операції на Сході України. Ціннішим є те, що за результатами дослідження авторами доведено, що їх створення та діяльність були новітнім явищем в історії української міліції, а також першим етапом на шляху до реформування системи МВС України, що спричинило появу в органах міліції справжніх патріотів, які стали основою формування нового правоохоронного органу – Національної поліції України. Також у третьому розділі монографії авторами відтворено еволюцію правового й організаційного забезпечення, основні напрями міжнародного співробітництва у сфері діяльності міліції між МВС України та відповідними органами інших держав і міжнародними організаціями поліції.

Монографію вирізняє широке застосування наукової літератури, архівних матеріалів, нормативно-правових актів, аналітичних і статистичних матеріалів, матеріалів центральної та відомчої преси, що дало змогу авторам комплексно дослідити організаційно-правові засади становлення та діяльності міліції незалежної України протягом 1991–2015 років.

Ціннішим є те, що в монографії вказано причини, які зумовили необхідність трансформації міліції України в правоохоронний орган європейського зразка – Національну поліцію України. Серед цих причин авторами визначено репресивний зміст діяльності та воєнізований формат міліції; громіздку, неефективну структуру й систему відомчого управління, політизацію завдань, що призвело до депрофесіоналізації та корупційності особового складу; неспроможність керівництва МВС України здійснити реформування міліції відповідно до засад демократії та верховенства права; відсутність дієвого громадського контролю за її діяльністю та ефективного механізму реагування на скарги громадян щодо незаконних дій працівників міліції; системне недофінансування, незадовільний стан матеріально-технічного забезпечення її діяльності, низький рівень соціального захисту працівників міліції.

Загалом наукова новизна одержаних результатів полягає в тематиці дослідження, яка до цього часу не була предметом спеціального комплексного вивчення в історико-правовому аспекті. Крім того, внесок авторів у досліджувану проблему визначається тим, що вперше в українській історико-правовій науці ними виявлено та введено в науковий обіг архівні документи 1991–2015 років галузевого й центральних архівів МВС України, архівних підрозділів Головних управлінь МВС (ГУМВС) України у м. Києві, у Донецькій області, архіву Донецького юридичного інституту МВС України (нині – Донецького державного університету внутрішніх справ), які комплексно висвітлюють питання правового, організаційного, кадрового забезпечення, створення та діяльності міліції суверенної держави.

Сформовані в монографії наукові висновки заслуговують позитивної оцінки і, на наш погляд, також мають суттєве наукове та практичне значення для поліпшення практичної діяльності правоохоронних органів України. Можна стверджувати, що проведеним дослідженням автори монографії зробили значний внесок у розвиток історико-правової науки, що дає змогу вдосконалити базу теоретичних та історико-правових розробок щодо подальшого покращення нормативно-правової та організаційно-управлінської діяльності правоохоронних

органів, насамперед органів Національної поліції України, у напрямі боротьби зі злочинністю, побудови нового правоохоронного відомства європейського зразка.

У цілому можна зазначити, що наукові підходи, рівень аргументації, методологія вирішення наукових завдань, форма викладу матеріалу в монографії «Організаційно-правові засади становлення та діяльності міліції незалежної України» доктора юридичних наук, професора Є. В. Зозулі та кандидата юридичних наук О. В. Барановського відповідають сучасному рівню розвитку української юридичної науки та становлять науково-теоретичний і практичний інтерес для наукової спільноти, органів державного управління, правоохоронних органів, здобувачів вищої освіти юридичного профілю.